

УДК: 314.113 (410),,1997/2007”

© Ліля Міхавчук
(м. Чернівці)

ПРОЦЕДУРНО-ПРАВОВІ ЗМІНИ

В ІМІГРАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ УРЯДУ НОВИХ ЛЕЙБОРИСТІВ (1997 – 2007 рр.)

В статті розглядається діяльність уряду нових лейбористів щодо регулювання імміграції до Великобританії під час перебування Тоні Блера на посаді прем'єр-міністра. Аналізуються основні зміни, внесені до законодавства Великобританії.

Ключові слова: Великобританія, лейбористський уряд, імміграція, імміграційна політика, надання притулку, економічна міграція.

Ліля Міхавчук. Процедурно-правовые изменения в иммиграционной политике правительства новых лейбористов (1997 - 2007 гг.). В статье рассматривается деятельность правительства новых лейбористов по урегулированию иммиграции в Великобританию во время пребывания Тони Блэра на посту премьер-министра. Анализируются основные изменения, внесенные в законодательство Великобритании.

Ключевые слова: Великобритания, лейбористское правительство, иммиграция, иммиграционная политика, предоставление убежища, экономическая миграция.

Lilya Mikhavchuk. Procedural and Legal Changes in New Labour Government's Immigration Policy (1997 – 2007). The article deals with the New Labours' immigration management in the time of Tony Blair's premiership. The author also makes analysis of basic changes to UK law.

Key words: Great Britain, Labour government, immigration, immigration policy, asylum, economic migration.

Постановка проблеми. В останні десятиліття імміграційна ситуація Великобританії зазнала суттєвих змін. Це стосується як кількості іммігрантів, які прибули до країни, так і політичної складової регулювання цього процесу. Актуальність дослідження змін в імміграційній політиці Великобританії, внесених новими лейбористами, обумовлена, по-перше, значними зрушеннями у суспільстві, які вони спричинили. Зокрема, у період з 2004 по 2007 роки внаслідок розширення ЄС та заохочення урядом трудової імміграції у країні спостерігалось безпрецедентне зростання кількості іноземних громадян, що природно викликало занепокоєння британського корінного населення. Абсолютна більшість населення Великобританії сприймає іммігрантів як серйозну проблему для країни і вважає, що вони здійснюють негативний вплив на систему надання громадських послуг, а також є причиною росту безробіття. По-друге, наслідки імміграційної політики адміністрації Тоні Блера викликають суперечливі думки. Нинішня влада Великобританії заявила, що кроки, зроблені попереднім урядом були значним прорахунком, в той час як сам Т. Блер заперечує усі звинувачення і наголошує на

тому, що іммігранти справляють позитивний вплив на економіку країни.

Метою цієї статті є дослідження основних змін в імміграційній політиці Великобританії у період з 1997 по 2007 роки. **Основні завдання:** проаналізувати особливості імміграційної політики адміністрації Тоні Блера; оцінити зрушення, які відбулися завдяки діяльності лейбористського уряду в міграційній сфері.

Аналіз останніх досліджень. Міграція та міграційна політика європейських країн вже давно стали об'єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. З-поміж українських та російських досліджень на особливу увагу заслуговують праці Б. Юськіва, М. Відякіної, О. Малиновської, І. Прибіткової, Т. Кондратьєва, В. Іонцева, Т. Андрєєвої та ін. Міграційна проблематика європейських країн та, зокрема, Великобританії знаходить у сфері зацікавлення великої кількості зарубіжних науковців, а саме: Е. Геддеса, К. Джопке, Дж. Холліфілда, К. Босуелл, Е. Брауні, Дж. Вагнера, Е. Мейерса та ін. Оpubліковано, також, низку праць таких авторів, як: У. Сомервіль, Е. Селдон, С. Спенсер, об'єктом дослідження яких є безпосередньо діяльність адміністрації нових лейбористів Т. Блера. Варто зазначити, що дослідження імміграційної політики Великобританії, а особливо політики уряду нових лейбористів щодо регулювання міграційних процесів, видається малодослідженою темою серед українських науковців, однак не менш актуальною, тому вимагає ґрунтовного дослідження.

Виклад основного матеріалу. На початку 90-х років ХХ ст. питання імміграції у Великобританії не привертало особливої уваги ні громадськості, ні керівництва країни. На виборах 1997 року жодна із двох провідних партій Великобританії не торкалася питань імміграції у своїй передвиборчій кампанії. Навпаки, через критику заходів, впроваджених попереднім консервативним урядом, а також неможливість впоратися із великою кількістю невіршених прохань про надання притулку, які нагромадилися ще із 1993 року, лейбористи вважали, що торкнувшись питань імміграції вони можуть втратити голоси¹. Незважаючи на це, вони все ж визнавали, що імміграційна політика Великобританії повинна бути ефективнішою. Проте аналіз основних програмних документів Лейбористської партії дозволяє зробити висновок, що вона не мала чітко визначених цілей щодо регулювання цих питань.

Традиційно основною проблемою в імміграційній сфері Великобританії були шукачі притулку. Країна надавала притулок практично усім, хто шукав захисту від переслідувань та гонінь. Однак, в

кінці ХХ ст. стали очевидними випадки зловживання існуючою системою через надто м'яку позицію Великобританії щодо біженців. В дебатах щодо біженців почало виступати розуміння того, що більшість осіб, які шукають притулку, були просто «замаскованими» економічними мігрантами, які намагалися використати щедрі системи соціально-го забезпечення Великобританії.

Намагаючись боротися із ситуацією, у 1996 році консервативний уряд усунув право на допомогу для тих прохачів притулку, які подали свою заяву після певного періоду перебування у Сполученому Королівстві, а не одразу після прибуття. Проте, для останніх правила теж стали жорсткішими: був знижений обсяг грошової допомоги, їх позбавили права працювати у перші шість місяців перебування, вони були виключені з черги на муніципальне житло². Т. Блер, будучи в опозиції, засудив такі обмеження та закликав до відновлення прав на пільги для біженців.

Після перемоги на виборах, Лейбористська партія у своєму маніфесті 1997 року наголосила на новому підході до врегулювання проблем та процесів у країні, імміграційний контроль не став винятком. Зокрема, було зазначено, що існуюча система є надто повільною, достатньо коштовною та подекуди несправедливою, а тому її потрібно переглянути і краще пристосувати до мінливих обставин. Тут же було визначено основні цілі імміграційної реформи. По-перше, забезпечити швидкий та справедливий розгляд накопичених заяв на в'їзд, по-друге, раціоналізувати систему подання апеляції для тих, кому було відмовлено, по-третє, усунути правило «основної мети», яке зобов'язувало тих, хто хоче приєднатися до своєї дружини чи чоловіка довести, що шлюб не був засобом для отримання права на в'їзд до країни, тобто фіктивним³.

Основні напрями нової політики були викладені у Білій книзі «Справедливіше, швидше, рішучіше: сучасний підхід до імміграції та надання притулку», який уряд нових лейбористів опублікував у липні 1998 року. Цей документ заклав підвалини для визначення довготривалої стратегії у сфері імміграційної політики, ключові моменти якої були викладені у Акті щодо імміграції та надання притулку від 1999 року, який вступив в дію у квітні 2000 року.

Серед основних завдань, визначених в Акті: раціоналізувати систему розгляду заяв на в'їзд до країни, а також, знизити витрати і зловживання. Цей акт обмежив можливість оскарження відмови до однієї апеляції, прискорив процес прийняття рішень до двох місяців для розгляду першої заяви і чотирьох місяців, щоб розглянути апеляцію, тобто будь-яка заява на в'їзд повинна бути вирішена не більш як за шість місяців⁴.

Справжнім нововведенням стало створення Національної служби підтримки прохачів притулку.

До обов'язків цієї служби входило щотижневе видання особам, які шукають притулку, спеціальних ваучерів на їжу та речі першої необхідності замість грошових виплат, а також розселення по країні сімей та окремих осіб, які насправді потребували політичного притулку. Було також встановлено, що біженці, які отримали дозвіл на проживання, могли влаштуватися на роботу лише після року перебування на території Сполученого Королівства⁵. Фактично, цей акт позбавив шукачів притулку прямих грошових виплат. Саме в цей спосіб Т. Блер сподівався зменшити випадки зловживання системою надання притулку задля економічної вигоди.

Таким чином, ми бачимо, що політична риторика Лейбористської партії під час перебування в опозиції значно відрізнялася від конкретних дій при владі. Період з 1997 по 2001 роки характеризувався введенням жорсткіших правил надання притулку. Тим не менш, на практиці реформи відбувалися досить повільно. Кількість осіб, які прохали притулку перманентно зростала, тому необхідно було пришвидшувати процес розгляду заяв, що значно впливало на якість прийнятих рішень.

У 2001 році, коли Т. Блер очолив уряд вдруге, питання імміграції та притулку стали одними із ключових у державній політиці. Причиною цьому послужило, по-перше, значне збільшення кількості іммігрантів за період з 1997 по 2001 роки⁶, по-друге, суспільна реакція, що характеризувалася зростаючим незадоволенням. Відповідно до опитувань, що проводилися однією з провідних британських дослідницьких компаній Ipsos MORI (Ipsos MORI) щодо «найбільш важливих проблем, що стоять перед Великобританією», починаючи із 2000-х років проблеми імміграції почали займати перші позиції у списку.

Цей період перебування Т. Блера на посаді прем'єр-міністра характеризується переходом від реактивної до активної політики. Реагування на виклики пов'язані із біженцями залишалися на порядку денному, проте почали спостерігатися певні кроки у напрямку підпорядкування імміграції економічному процвітанню. Уряд прагнув модернізувати, тією чи іншою мірою, всі компоненти імміграційної політики: контроль в'їзду в країну, механізм селекції трудових мігрантів, надання притулку, інтеграцію іммігрантів і їх натуралізацію.

Короткий виклад нових напрямів імміграційної політики був представлений у Білій книзі «Захищені кордони, тиха гавань: різноманіття форм інтеграції в сучасній Британії», опублікованому 2002 року. У цьому документі велика увага була приділена питанням інтеграції іноземних громадян у британське суспільство та можливості отримання громадянства. Наголошувалося, що громадянство зможуть отримати ті, хто дотримувався всіх вимог легальної імміграції та поступової інтеграції⁷.

Саме в цьому документі була визначена концепція «керованої міграції», тобто ідея використання міграції для економічного процвітання. Зазначалася необхідність створення належних умов для в'їзду в країну людей із тими вміннями і талантами, в яких економіка Великобританії відчуває необхідність. Для цього пропонувалося створити нові і покращити вже існуючі спеціальні програми, як наприклад, Програма для висококваліфікованих мігрантів, Програма для сезонних сільськогосподарських робітників, Літня робоча програма та ін.

Два законодавчі акти, що слідували за цією Білою книгою дещо відрізнялися від прописаних у ній положень. У законодавстві хоча і зберігалася важливе значення економічної міграції, проте основний акцент робився на необхідності більш жорсткої позиції щодо контролю за наданням притулку та заходів по боротьбі з нелегальною імміграцією.

Акт про громадянство, імміграцію та надання притулку 2002 року мав значний вплив на правила надання політичного притулку у Великобританії. Також він закладав підвалини для поетапного скасування ваучерів, запроваджених попереднім актом. Зазначалося, що біженці повинні отримувати все необхідне у центрах розміщення, де їм дозволялося перебувати до шести місяців. Відповідно до Акту, особи, які прохали притулку, не мали права працювати впродовж усього періоду розгляду їхньої заяви. Всі бажаючі отримати притулок у Сполученому Королівстві зобов'язувалися подати своє прохання протягом трьох днів з часу прибуття на територію. У разі невиконання цих вимог вони позбавлялися соціальної допомоги⁸.

В першій частині Акту зазначалося, що бажаючі отримати притулок повинні пройти тест на володіння англійською мовою та знання необхідної інформації про особливості життя у Великобританії. Частина друга запровадила нові, забезпечені усім необхідним, центри розміщення біженців. Біженцям дозволялося перебувати у цих центрах до шести місяців⁹.

Тоді ж, в 2003 році, в британському законодавстві з'явилася процедура прискореного прийняття рішень щодо надання або відмови від надання притулку. Згідно з цією процедурою, представники імміграційних служб повинні були прийняти рішення протягом двох тижнів з моменту подачі заяви прохачем; останній весь цей час мав перебувати під арештом¹⁰.

Акт про надання притулку та імміграцію 2004 року значно звужив можливості подання апеляції для тих, кому було відмовлено, збільшив можливість для відмови від надання допомоги біженцям, а також, ввів ідею запровадження громадських робіт для біженців в обмін на забезпечення проживання¹¹.

Як уже зазначалося, з початку 2000-х років британський уряд все частіше почав вести розмову про

«керовану міграцію» та використання її як важливого чинника економічного зростання на благо приймаючого суспільства. Барбара Роше (Міністр з питань імміграції та притулку) у своїй промові в Інституті суспільно-політичних досліджень у вересні 2000 року зазначила: «Ми конкуруємо за найкращі таланти – підприємців, науковців, спеціалістів у сфері високих технологій, які розвивають глобальну економіку»¹², на цьому наголошувалося й у Білій книзі «Захищені кордони, тиха гавань: різноманіття форм інтеграції в сучасній Британії». Т. Блер у своїй найважливішій промові присвяченій імміграції, проголошеній до Конфедерації британської промисловості в квітні 2004 року також підкреслив, що іммігранти допомагають підтримувати ріст економіки та заповнюють прогалини в британському ринку праці, особливо у секторі охорони здоров'я та освіти.

Повільно, але впевнено уряд здійснював поступові кроки у цьому напрямку. Так, якщо на початку 1990-х років щорічно видавалося лише 30 тис. дозволів на допуск в країну тимчасової робочої сили, в 2001 році – 100 тис., то в 2002 році – вже 175 тис.¹³ При цьому уряд не тільки зняв значну частину обмежень, що існували в цій області, але й прийняв ряд заходів, які заохочували притік іноземної робочої сили (завдяки ряду програм із залучення робітників, згаданих вище).

Більше того, у 2004 році спостерігалася найвище в новітній історії Великобританії сальдо міграції, коли до країни в'їхало приблизно на 250 тис. більше ніж виїхало¹⁴. Такий значний приріст можна пояснити прийняттям десяти нових членів до Європейського Союзу, які тим самим приєдналися і до європейського ринку праці. Керуючись політикою залучення трудових мігрантів, уряд Великобританії не скористався можливістю накласти обмеження на в'їзд громадян із нових країн-членів ЄС. Ці процеси мали як позитивні, так і негативні наслідки для Великобританії. З одного боку, трудові мігранти зі Східної Європи зменшили нестачу робочої сили на ринку праці. Багато досліджень підтверджують те, що мігранти значною мірою підтримують функціонування системи надання державних послуг у Великобританії, зокрема системи охорони здоров'я та освіти. З іншого – масова міграція до Великобританії зумовила виникнення негативних настроїв громадськості щодо кількості новопритулених іммігрантів.

Неспроможність лейбористів передбачити рівень імміграції з країн Центрально-Східної Європи – нових членів ЄС – чи неефективність дій щодо подолання їхнього впливу на місцеві громади та надання соціальних послуг, була швидко розкритикована консерваторами, які наполягали на затвердженні щорічної квоти, заснованої не лише на економічних потребах, але й з урахуванням проблем, які почали виникати із забезпеченням житлом, сус-

пільною згуртованістю та ін. Однак, незважаючи на величезний притік іммігрантів, переконання у тому, що імміграція є потужним рушієм для процвітання економіки продовжувало домінувати і визначати основні напрями імміграційної політики. Зокрема, про це свідчать подальший розвиток численних програм для залучення іноземної робочої сили.

У 2006 році була розроблена політична стратегія «Система набору балів». Вона являла собою програму відбору іммігрантів, які прагнуть працювати чи навчатися у Сполученому Королівстві. Зокрема, було введено п'яти-рівневу систему економічної міграції. На її основі, бали надаються робочим спеціальностям, відображаючи придатність, досвід, наявні заробітки, вік, а також потребу в цих спеціальностях в будь-якому взятому секторі.

Ця система включає такі рівні: I – висококваліфіковані мігранти, II – середньо- та висококваліфіковані працівники із запрошенням на роботу, III – низькокваліфіковані робітники, IV – студенти, V – різні категорії тимчасових робітників¹⁵. Таким чином, стає зрозуміло, що чим більше навичок і вмінь, тим більше балів та більше шансів отримати дозвіл на в'їзд.

Подальша політика Т. Блера впродовж третього терміну при владі (2005 – 2007 роки) розвивалася у тому ж політичному руслі. Уряд продовжував дотримуватися жорсткої позиції щодо надання притулку, заохочувати в'їзд трудових мігрантів, зміцнювати систему управління кордонами. Одним із найголовніших документів цього періоду став Акт про імміграцію, надання притулку та національність від 2006 року. Цей документ фактично був першим законом, прийнятим лейбористами, що був сфокусований не на питаннях надання притулку, а на проблемах імміграції. Він включав обмеження на право подання апеляції, накладання санкцій на роботодавців, які наймали нелегальних робітників, а також ущільнення правил отримання громадянства.

Останнім законодавчим актом адміністрації Т. Блера у сфері імміграції став Акт про кордони Сполученого Королівства 2007 року. Цей документ набув чинності вже при адміністрації Г. Брауна, проте все-таки розроблявся попереднім урядом. Новий закон зобов'язував всіх іммігрантів оформити біометричний документ, що був еквівалентом звичайного посвідчення особи, яким користуються громадяни Великобританії. Прописувалося, що кожен іммігрант, якщо він підпав під імміграційний контроль, повинен представити біометричний документ для засвідчення своєї особи. Також цей закон зробив більш жорсткими умови проживання для іммігрантів та покарання за порушення. Наприклад, іноземці, які вчинили будь-який з численного списку «особливих» проступків, або засуджені до ув'язнення на 12 місяців за будь-яку провину, підлягали автоматичній депортації без права на апеляцію, незалежно від того, як довго вони прожили в

країні, або від цінності вкладу, який вони внесли в британське суспільство. Уникнути депортації можна було тільки, якщо вона порушує загальні права людини або якщо такі особи мають статус біженців¹⁶.

На основі цього Акту була внесена ще одна реконструкція в імміграційну систему Великобританії. Вона полягала у створенні Прикордонного та імміграційного агентства (частина 48)¹⁷, яке у 2008 році перетворилося на Прикордонне відомство Сполученого Королівства. До компетенції Відомства входять питання імміграції, митниці, візового режиму, правил затримання нелегальних мігрантів та ін. Утворення такої установи значно оптимізувало роботу в сфері управління міграцією до Великобританії.

Висновки. На початку 1990-х років Тоні Блер засуджував пропозиції Консервативної партії щодо введення більш жорстких правил керування міграційними процесами, дотримуючись традиційної для лейбористів м'якшої (у порівнянні з консерваторами) політичної позиції. Проте, з початку 2000-х років він перейшов до обмежувальної політики, яка фактично була ще жорсткішою у порівнянні з реформами консервативного уряду. Варто сказати, що в цьому Т. Блер був послідовний та вірний своїм твердженням: за три періоди перебування на посаді прем'єр-міністра він не змінював свого відношення до імміграції та надання притулку.

Однак, слід наголосити, що обмеження здебільшого стосувалися біженців та інших категорій мігрантів, в той час як в'їзд до країни іноземних працівників енергійно заохочувався урядом. Саме залучення трудових іммігрантів, через розробку різноманітних програм, призвело до того, що імміграція до Великобританії набула масового характеру. Трудова імміграція виправдала себе, але вона спричинила негативне сальдо міграції. Оскільки багато мігрантів, прибувши до країни на роботу чи навчання, залишалися на постійне проживання.

¹Blair's Britain 1997-2007 / Ed. by A. Seldon. – NY: Cambridge University Press, 2007. – P. 341; (690 p.).

²The Blair Effect 2001 – 5 / Ed. by A. Seldon, D. Kavanagh. – NY: Cambridge University Press, 2005. – P. 331; (483 p.).

³The Labour Party Manifesto 1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1997/1997-labour-manifesto.shtml>.

⁴Immigration and Asylum Act 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/33/contents>.

⁵Там само.

⁶Long-term migration into and out of the United Kingdom, 1964 – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.ons.gov.uk/ons/interactive/theme-pages-1-1/index.html>.

⁷Secure borders, safe havens: Integration with diversity in modern Britain [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archive2.officialdocuments.co.uk/document/cm53/5387/cm5387.pdf>.

⁸ Nationality, Immigration and Asylum Act 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/41/contents>.

⁹ Там само.

¹⁰ Андреева Т. Основные направления иммиграционной политики Великобритании и ЕС / Татьяна Андреева // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – №9. – С. 106; (С.100 – 113).

¹¹ Asylum and Immigration Act 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/19/contents>.

¹² Roche B. UK migration in a global economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m.ippr.org/events/54/5875/uk-migration-in-a-global-economy>.

¹³ Browne A. Do we need mass immigration? / Anthony Browne. – Sussex: Hartington Fine Arts Ltd, 2002. – P. 21; (153 p.).

¹⁴ Wagner J. A Changing Immigration System: Immigration Policies Under Tony Blair and Gordon Brown / Jordan Wagner // The Washington University International Review. – Spring 2012. – Vol. 1. – P. 29; (P. 22 – 39).

¹⁵ The Labour Party Manifesto 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/13_04_05_labour_manifesto.pdf.

¹⁶ UK Borders Act 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/30/contents>.

¹⁷ Там само.

УДК: 32:001.8(477)

© Євгенія Олійник
(м. Чернівці)

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ ЗМІНИ ТЕМАТИКИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПОЛІТИЧНИХ НАУК В УКРАЇНІ

У статті висвітлені особливості процесу захисту дисертацій з політичних наук. Здійснено аналіз тенденцій, які характеризують зміну тематики дисертаційних досліджень, які захищені в Україні з 1993 по 2011 рр. Проаналізовано розвиток політичної науки в Україні в рамках різних спеціальностей, за якими відбувається захист дисертаційних робіт. Висвітлені малодосліджені тематики дисертаційних робіт.

Ключові слова: політична наука, дисертаційні дослідження, спеціальності досліджень, тематика дисертаційних робіт.

Євгенія Олійник. Основные тенденции изменения тематики диссертационных исследований по политическим наукам. В статье раскрыты особенности процесса защиты диссертаций по политическим наукам. Осуществлен анализ тенденций, характеризующих изменение тематики диссертационных исследований, защищенных в Украине с 1993 по 2011 гг. Проанализировано развитие политической науки в Украине в рамках различных специальностей, по которым происходит защита диссертационных работ. Показаны малодисследованные тематики диссертационных работ.

Ключевые слова: политическая наука, диссертационные исследования, специальности исследований, тематика диссертационных работ.

Yevheniya Oliivnyk. The Main Tendencies of the Topics of Thesis for Obtaining a Scientific Degree of Political Science. The article describes the features of obtaining a scientific degree of Political Sciences. The tendencies which describe the change of the topic of sci-

entific research are in the article. The themes, which are not researched in Ukraine, are highlighted in the article.

Key words: Political Science, thesis, specialty of researches, subjects of thesis.

Вагомим досягненням української політичної науки є визнання нових спеціальностей у реєстрі ВАКУ та створення низки спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій у провідних ВНЗ України. Завдяки цьому відбувається досить швидке формування як наукових кадрів вищої кваліфікації, так і формування дослідницького потенціалу вітчизняної політичної науки в цілому.

Метою статті є дослідження основних тенденцій зміни тематики дисертаційних досліджень, які захищені в Україні з 1993 по 2011 рр. з політичної науки.

З початку XXI ст. у країні все більш активно і масово захищають дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора політичних наук. Загальна кількість захищених дисертацій становить понад 1100¹. У процесі адміністративної реформи Вищу атестаційну комісію України було ліквідовано, а натомість у структурі міністерства створено Департамент атестації кадрів, на який, в основному, покладено виконання функцій з атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Поряд із досягненнями політичної науки у дисертаційному аспекті Л. Лобанова² виділяє негативні явища, які виникли в українському суспільстві впродовж останніх двадцяти років, що ускладнили роботу системи підготовки й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів найвищої кваліфіка-